

SAJÓ SÁNDOR EMLÉKÉV 2018 - FELHÍVÁS

Ipolyságon, a régi premontrei kolostor melletti domboldalon a Káptalan utca sarkában áll egy régi épület, költőnk szülőháza.

Itt született Sajó Sándor 1868. november 13-án. Szülőháza fedett verandájáról bizonyára sokszor gyönyörködött a szelíd folyó füzes partjaiban, a régi kőhidakban, amelyek az egész árterület szélességében vezette a Duna felé a felgyülemlett esővizet. Boltíveinek száma vetélkedett a híres hortobágyi Kilenclyükű hídéval. Mégis nagy áradások után tengerré változott és ilyenkor látszott hajózhatónak. Ezt ki is használta később a nagypolitika... Azt azonban csak az itteni őslakók tudják, hogy szárazabb évjáratban több helyen csak bokáig ért a gázlókön a víz. A Káptalan utcai panorámához hozzátartozott a Börzsöny hegykoszorúja is. Felettük a túlevelű fák rengetege sötétedik ma is, keleti irányban még idelátszik a dombtetőn szöglelő Drégelyvár romjaival, nyugatra a várostól pedig a Csóványos csúcsával uralja az egész hegyvidéket. Csoda tehát, hogy Sajó Sándor élete végéig annyira kötődött a szülőföldjéhez? Akkor is, amikor az Ipoly mint határfolyó gátja volt a hazalátogatásainak.

A szülőföld szeretete párosult benne a hazaszeretettel, pedig nem származott tősgyökeres magyar családból. Az eredeti neve Heringer volt, családja már generációkkal előbb elmagyarosodott. Ezért írhatta később, hogy magyarnak született. Részéről ez olyan őszinte vallomás volt, mint az erdélyi szász családból származó Kós Károlynak, amikor oly nagy szeretettel vall szülőföldjéről, a régi Kalotaszegről. Sajó pedig versében, a *Dal a szülőföldről*-ben:

*A szívembe emlék csendül
Messzi földről, idegenből
Idegenből, onnan, onnan
Ahol egykor otthon voltam...
Ahol egykor fűlsarjadtam,
Honnan végképp elszakadtam
S hova szívem visszafáj még
Virul-e még az a tájék?*

...

*Hát a város, hát a népe
Ifjúságom száz emléke?
A nagy utcán járva-elve
Van-e még, ki rám ismerne?*

...

*A szemem is könnybe lábad
És elhagyom ezt a tájat
S nem maraszt más elmenőben
Csak egy sír a temetőben...*

Az elemi iskolába szülővárosában járt, majd a patinás bányavárosban, Hont vármegye szabad királyi városában, Selmecbányán tanult tovább. Abban az épületben, ahol Petőfi Sándor és Mikszáth Kálmán is. Itt születtek első versei, kiadásukban segítettek diáktársai azzal, hogy összeadták rá a szükséges pénzt. Erről az időről *Selmecbánya* c. versében így ír: *Mint fázó, éhes kisdiák / Csak búval tudtam nézni rád /*, majd így folytatta: *Volt Újvár, kürtjén méla hang / Óvár: nem zeng úgy más harang! / Tó tükre, égre visszakéklő / Zöld fenyesek közt, mint az ékkő /*.

1886-ban beiratkozott a budapesti egyetem bölcsészeti karára, magyar-latin szakra. Gyulai Pál és Beöthy Zsolt előadásaiból tanulhatott stílust és költészetet. Verseit korabeli újságok, hetilapok és irodalmi folyóiratok is szívesen közölték. A Vasárnapi Újság szerkesztőségében ismerkedik meg Vajda Jánossal, a Petőfi Társaság ülésein pedig Reviczky Gyulával.

1890-ben mint önkéntes honvéd vonult be a budapesti Károly-kaszárnyába, ahol egy év múlva hadnaggyá léptették elő. Mint középiskolai tanár pályafutását Nyitrán kezdte, majd délvidéki Újverbászra került tanítani. Ő indította meg és maga szerkesztette a *Verbász és Vidéke* c. lapot. Itt ismerte meg szerelmét Delhaes Lujzát, akivel 1895. augusztus 17-én házasságot kötött, már mint Sajó Sándor magyarosított névvel. Az 1896-os milleneumi ünnepeket *Ezer év* című versével köszöntötte. Utána is vissza-visszatért verseiben a magyar történelem nagy eseményeinek megénekléséhez, ilyen versei a *Rákóczi, Bezerédiné, Jókai, Kossuth, Drégelyvár romjainál*, stb. Költői életének újabb szakasza 1897-ben kezdődött, amikor a jászberényi gimnázium tanára lett. „Poros, de legalább magyar városba” került, ahol még őrizték Lehel kürtjét, és igencsak megszereti a jászokat. Itt jelenik meg második verseskötete 1898-ban. Ebben még keresi a hangot, a legmegfelelőbb kifejezési formát, így jelenteti meg az *Iffjú szívvel* c. kötetét.

1903-ban eredményes tanári munkássága és költői sikerei elismeréseképpen Budapestre helyezik, az akkori III. kerületi gimnáziumba. Itt 1904-ben lát napvilágot újabb kötete, az *Útközben*, amelyben a mélyérzelmű nemzethez való kötődését fejezi ki a leginkább. Ilyen pl. a *Magyarnak születtem*. Felvidéki kötődését *A tarpataki völgyben* c. versben így vallja meg: „*A Tátra alján mosolyog az élet / Virágok nyílnak, napsugár ragyog / Dús lombok árnyán halk szellő beszélget / Ringatva szárnyán fényt meg illatot / Távol morajlás csalogat a völgybe / S ahogy utad az erdőn áthalad: / Elédbe táru, fölséges gyönyörre / Ott fenn a Lomnic, lenn a Tarpatak.*” Újabb sikert hozott költészetének az 1910. év: kiadják *Gordonka* c. verseskötetét. Ebben jelenik meg legismertebb verse, a *Magyarnak lenni*, amely elnyeri a Magyar Tudományos Akadémia díját.

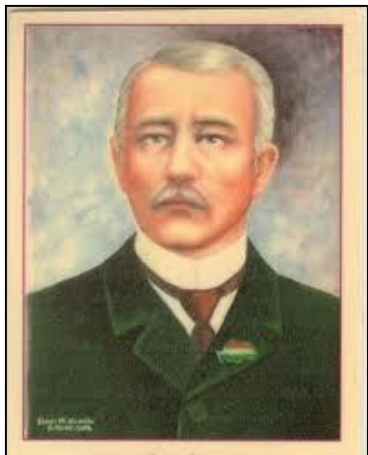
Közéleti tevékenysége jelentős: az Országos Tanárok Nemzeti Szövetsége titkárának választja, majd 1911-18 között ennek főtitkára lesz. A Szent László Gimnázium igazgatójává 1917-ben nevezték ki, majd a vörös terror idején állásából felmentették, és csak a kommün bukása után került vissza régi helyére. Ekkor választották meg a Magyar Tanárok Nemzeti Szövetségének elnökévé. Később, 1921-től tankerületi főigazgató lett. A Magyar Tudományos Akadémia 1932-ben levelező tagjává fogadta, ezen a székfoglaló új tagot Négyesy László egyetemi tanár, az esztétika professzora üdvözölte: „Téged kiemelkedő egyéniségnek ismer el a magyar költészet” – mondta.

Költőnk talán már érezte közeli halálát, amikor 1933-ban megírta utolsó versét, *Nem akarok gyáva csendet* címmel.

„Szomorú csend megvénülni
Még szomorúbb sutban ülni
Nem akarok gyáva csendet
Amíg élek, zúgok-zengek
Meddig bírom, majd elválnak
Csak azt tudom, mindhalálig:
Csendes ember lesz belőlem
De csak kint a temetőben.”

1933. február 2-án elragadta őt a halál. Sírjánál a Kisfaludy Társaság és a Magyar Tudományos Akadémia nevében Áprily Lajos mondott beszédet: „**a szenvedélyes nemzetszerelme a meghatározó vonása volt költészetének... Keserűségében is a nemzeti életigenlésnek a költője volt, s maga is tele volt életszeretettel...**”

Hosszú idő telt el halála óta, amely idő alatt kirekesztése a nemzeti tudatból és létének, költészetének kitörlése a magyar irodalomból már-már sikerült. A Palóc Társaság és az Irodalmi Társaságok Szövetsége 2000. november 19-én emléktáblát avatott szülőházán. Azóta évente megemlékezünk róla, mert a költő verseiben él tovább. A Palóc Társaság „**Magyarnak lenni: nagy s szent akarat**” címmel évente megrendezi a magyar vers ünnepét, a Sajó Sándor nevével fémjelzett hazafias költeményeket mondó fiatalok szemléjét a költő szülővárosában, melyen felvidéki, magyarországi, délvidéki versmondók vesznek részt. 2008-ban bronz mellszobrot avattunk szülővárosában (Oláh Szilveszter szobrászművész alkotása).

SAJÓ SÁNDOR EMLÉKÉV 2018

A Palóc Társaság 2018-at,
a honszerető költő és pedagógus,
Sajó Sándor
születésének 150. évfordulója tiszteletére
és halálának 85. évfordulója emlékére

SAJÓ SÁNDOR EMLÉKÉVNEK
nyilvánítja

Az emlékév tervezett eseményei:

1. Megemlékezések, koszorúzások:

- Budapest, Kerepesi temető, 2018. február 2.
- Budapest, Szent László Gimnázium, Kőbánya
- Ipolyság, 2018. november 13.
- Jászberény, Lehel Vezér Gimnázium

2. Könyvkiadás

- Összes verseinek átdolgozott, 2. kiadása
- Könyv életéről, költészetéről

3. Emléktábla-állítás az év során

- Utolsó lakhelye, Budapest, Csörsz u. 1 sz. ház fala vagy környéke
- Budapest, III. ker., Árpád Gimnázium
- Újverbász, Délvidék

4. *Nemzeti sorskérdések a XX. században és napjainkban*

- Tudományos emlékülés Csáky Pál EP-képviselő fővédnökségével,
a Magyar Írószövetség támogatásával
Ipolyság, 2018. nov. 10.

5. „*Rendületlenül!*” - Irodalmi vetélkedő

- Felkérendő középiskolai csapatok:

Ipolyság – Fegyverneki Ferenc Közös Igazgatású Katolikus Iskola,
Szondy György Gimnázium, Összevont Középiskola

Budapest – Szent László Gimnázium, Árpád Gimnázium

Jászberény – Lehel Vezér Gimnázium

Délvidék – Magyarkanizsa, Óbecse

6. „*Magyarnak lenni: nagy s szent akarat!*” – A magyar vers ünnepe

- Versmondó fiatalok szemléje Ipolyságon (2018. november 13.)
és Délvidéken

7. „*Köszönöm, Isten, ezt a szép világot!*”

- Rajz- és mozgóképpályázat általános és középiskolás diákok részére

8. Irodalmi estek, könyvbemutatók határok nélkül

9. Emléktúrák Sajó Sándor nyomában

- Budapest-Jászberény
- Ipolyság-Selmecbánya

10. Egyéb események

- Év közben jelentkező egyesületek, társaságok csatlakozása által

Várjuk az iskolák, intézmények, egyesületek és magánszemélyek jelentkezését, tervezett eseményeit. Kérjük azok támogatását, akik fontosnak tartják a fent említett események megvalósulását, ezáltal a nemzeti öntudat és a magyarság megtartását, mert „Magyarnak lenni büszke gyönyörűség!”

(Elérhetőség: z.urban@paloctarsasag.real-net.sk)